

professional orientation and responsibility of future junior medical specialists enables to resume that in most cases a low level of professional responsibility corresponds to a low level of professional orientation, a medium level of professional responsibility corresponds to a medium level of professional orientation and a high level of professional responsibility corresponds to a high level of professional orientation accordingly. Thus, professional orientation is closely connected with future junior medical specialists' responsibility, which enables to treat it as one of their professional responsibility development mechanisms.

Keywords: professional orientation, professional orientation at medical activity, professional responsibility, junior medical specialist.

Подано до редакції 05.03.2015

Рецензент: доктор медичних наук, професор О. П. Романчук

УДК: 796.81/.85:378.016:796

Катерина Миколаївна Рубіс,
аспірант Чернігівського національного педагогічного університету ім. Т. Г. Шевченка,
вул. Гетьмана Полуботка, 53, м. Чернігів, Україна

МІСЦЕ СПОРТИВНОЇ БОРОТЬБИ У СИСТЕМІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ВИЩИХ ПЕДАГОГІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

У статті розглядаються питання системи фізичного виховання вищих педагогічних навчальних закладів та місця спортивної боротьби як навчальної дисципліни в ній. Проведено теоретичний аналіз нормативної бази з фізичного виховання. На основі аналізу навчальних планів з'ясовано, що до плану підготовки майбутніх фахівців у галузі фізичного виховання поряд з іншими спортивними дисциплінами входить як обов'язковий навчальний предмет спортивна боротьба. Метою дисципліни є збереження і зміцнення здоров'я студентів, розвиток основних фізичних якостей, підвищення рівня фізичної підготовленості, а також дотримання вимог особистої та громадської гігієни, гігієни тренування та режиму дня. Одним з важливих факторів у меті і завданнях цієї дисципліни є формування професійної майстерності майбутнього вчителя фізичної культури засобами боротьби.

Ключові слова: спортивна боротьба, фізичне виховання, фізична культура, студенти, освітня діяльність, навчально-тренувальний процес, вчитель фізичної культури.

Постановка проблеми. Інтегрування України в європейську систему вищої освіти вимагає нового бачення та створення новітніх підходів у підвищенні рівня якості підготовки й розвитку професійної компетентності фахівців з фізичного виховання. Погіршення рівня здоров'я та фізичної підготовленості студентської молоді, насамперед, пов'язане з кризою в національній системі фізичного виховання, яка не відповідає сучасним вимогам і міжнародним стандартам фізичної культури. [7, 138].

У Законі України «Про вищу освіту» [3, 2] визначено, що головні напрями вищої освіти повинні забезпечуватись новими навчальними планами і програмами. Постає питання про необхідність упорядкування системи їх постійного оновлення з урахуванням новітніх технологій і досягнень у науці, техніці і культурі відповідно до сучасних вимог практики.

Стан фізичного виховання у вищих педагогічних навчальних закладах дещо суперечить сучасним, постійно зростаючим вимогам життя. У наказі про затвердження заходів, спрямованих на реформування системи фізичного виховання учнів та студентської молоді у навчальних закладах України (2008) зазна-

чено, що систематичні заняття з фізичного виховання позитивно впливають на формування гармонійно розвиненої особистості при підготовці студентства до майбутньої професійної діяльності. Саме тому об'єктивність аналізу вже існуючих форм, систем і концепцій дозволить створити можливість визначення пануючих у ньому тенденцій, потенціалу та допоможе врахувати певні недоліки [7, 2].

Теоретичний аналіз літературних джерел та нормативної бази дозволяє визначити, що вимоги, які висувують до рівня підготовки фахівців-викладачів фізичної культури вищих педагогічних навчальних закладів, не забезпечуються чинними програмами навчання студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

Однією із навчальних дисциплін у вищих педагогічних навчальних закладах, що сприяє формуванню професійної майстерності майбутнього фахівця в галузі фізичного виховання є спортивна боротьба. Заняття з даного виду спорту носять постійний, систематичний і ритмічний характер; плануються відповідно до віку й рівня фізичної підготовленості студентів [9, 6].

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Даний напрямок дослідження відповідає напрямку науково-дослідної роботи Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г.Шевченка «Методичні засади підготовки майбутніх вчителів фізичного виховання до здорового способу життя (державний реєстраційний номер 0110U000020 від 29 січня 2010 року).

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Досліджуючи проблему підготовки фахівців з фізичного виховання Ігуменов В.М.[2, 42.] та Ткаченко С.В. [9, 7] підкресливали, що професійно-педагогічна підготовка тренерів і викладачів у галузі фізичної культури і спорту повинна базуватися на єдності передового змісту освіти і високоефективної методики викладання. Реалізація даних вимог можлива лише за наявності застосування активних, новітніх методів і методик навчання. [6, 101].

У своїх дослідженнях О. О. Болотов зазначає, що спортивна боротьба є одним із найскладніших видів спорту, що включає в себе велику кількість технічних дій і високу ступінь невизначеності майбутніх дій. Заняття з боротьби не повинні включати в себе лише спеціальні вправи. Завданням тренера-викладача є гармонійний розвиток кожного студента. Реалізація цього завдання можлива лише завдяки спеціальній фізичній підготовці, яка передбачає розвиток необхідних рухових якостей [1, 29].

Мета роботи – теоретично обґрунтувати місце та зміст спортивної боротьби в системі фізичного виховання вищих педагогічних навчальних закладів.

Завдання:

1. Здійснити аналіз навчальних планів з фізичного виховання на факультетах фізичного виховання вищих педагогічних навчальних закладів.

2. Вивчити стан навчальних програм з спортивної боротьби у вищих педагогічних навчальних закладах.

Виклад основного матеріалу. Згідно з Законом України «Про вищу освіту» (2014) одним із основних завдань вищого навчального закладу є впровадження на високому рівні освітньої діяльності, яка забезпечує здобуття особами вищої освіти відповідного ступеня за обраними ними спеціальностями. Освітня програма повинна включати в себе систему освітніх компонентів на відповідному рівні вищої освіти в межах спеціальності, що визначає вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання за цією програмою, перелік навчальних дисциплін і логічну послідовність їх вивчення, кількість кредитів ЄКТС, необхідних для виконання цієї програми, а також очікувані результати навчання (компетентності, якими повинен оволодіти здобувач відповідного ступеня вищої освіти) [4].

В законі України про фізичну культуру і спорт йдеться про те, що фізична культура у сфері освіти має на меті забезпечити розвиток фізичного здоров'я учнів та студентів, комплексний підхід до формування розумових і фізичних здібностей особистості, вдосконалення фізичної та психологічної підготовки до

активного життя, професійної діяльності на принципах індивідуального підходу, пріоритету оздоровчої спрямованості, широкого використання різноманітних засобів та форм фізичного виховання і масового спорту, безперервності цього процесу протягом усього життя.

Основне завдання фізичного виховання у вузах – зміцнення здоров'я студентів, розвиток основних фізичних якостей. Хорошим засобом для досягнення цієї мети є спортивні єдиноборства. Одним з найбільш древніх і поширених зараз єдиноборств є спортивна боротьба, яка служить ефективним засобом зміцнення здоров'я, розвитку основних фізичних якостей: сили, швидкості, витривалості та спритності; а також робить істотний вплив на формування у студентів життєво необхідних морально-вольових якостей.

Згідно з навчальним планом, затвердженим МОН України, спортивна боротьба викладається у вищих педагогічних навчальних закладах і входить до плану підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання. Це складно-координаційний контактний вид спорту, який включає в себе систему технічних прийомів та комплекс фіксованих поз і положень тіла [5; 9, 6].

Курс спортивної боротьби передбачає вивчення студентами теорії та методики викладання, здобуття необхідних знань, умінь і навичок для самостійної педагогічної діяльності в школі. Заняття з цього виду спорту допомагають студентам гармонійно розвивати фізичні якості. Комплекси спеціальних вправ зміцнюють м'язову силу, формують правильну поставу, готують майбутніх спеціалістів до фізичних і психологічних навантажень у майбутньому. Оволодіння початковими борцівськими прийомами сприяє формуванню характеру, високих моральних якостей, активної життєвої позиції та впевненості у власних силах [10, 4].

Навчально-тренувальний процес зі спортивної боротьби включає в себе:

- оволодіння технікою самостраховки (при падінні на спину, на бік, на груди, через руку та через партнера);
- навчання техніці виконання захватів рук і тулуба та звільнення від них;
- техніку вивчення різних кидків (захватом двох ніг, через плечі із захватом руки та однойменної ноги із середини, кидок через стегно, через спину захватом руки через плече, через спину захватом руки та шиї, задня підніжка);
- техніку переведення в партер та різновиди утримань;
- навчально-тренувальні спаринги; [10, 5; 1, 31].

Викладається курс на факультетах фізичного виховання у V-VI семестрах. Для засвоєння курсу виділяється 108 годин. З них 6 годин – лекційний матеріал, 34 години – практичні заняття, 68 годин – самостійна робота студентів. У якості засобу контролю наприкінці VI семестру складається залік, до якого висувуються наступні вимоги: оволодіння вищевказаного

ними уміннями і навичками, виконання вимог з учебної практики та написання конспекту і проведення уроку зі спортивної боротьби; знання правил змагань і суддівства та проведення навчально-тренувального поєдинку у стійці і у партері [9, 6; 6, 101].

Висновки:

1. Теоретичний аналіз літературних джерел та навчальних планів з фізичного виховання у вищих педагогічних навчальних закладах дозволив визначити, що вимоги, які висувають до рівня підготовки фахівців у галузі фізичного виховання, не забезпечують чинними навчальними програмами студентів.

2. Аналіз програм зі спортивної боротьби показує, що вони блокують прояв творчості студентів на заняттях, що призводить до проблеми засвоєння як

теоретичного, так і практичного матеріалу та знижують стимул до самонавчання. І в цьому є основна проблема, оскільки більшість навчальних годин виділяється на самопідготовку. Існує проблема розробки сучасних методик викладання боротьби у вищих педагогічних навчальних закладах. Теорія і практика залишаються маловивченими. Також необхідно відзначити недостатність розробки змісту освіти і, як це не парадоксально, відсутність методики формування основних технічних прийомів спортивної боротьби саме студенток факультетів фізичного виховання.

Перспективи подальших досліджень. Планується проведення дослідження серед студенток факультету фізичного виховання для визначення рівня фізичної підготовленості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Болотов О.О. Навчання основ боротьби самбо студентів не фізкультурного профілю в процесі фізичного виховання / О.О.Болотов. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова. Серія №15. «Науково-педагогічні проблеми фізичної культури / Фізична культура і спорт. – К.: Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2014. – Випуск 3К(45)14. С.29.

2. Игуменов В.М. Совершенствование подготовки специалистов по физической культуре и спорту // Совершенствование подготовки и повышения квалификации кадров по физической культуре и спорту: Тез. докл. – М., 1984. – С. 3-5.

3. Закон України Про вищу освіту / Закон України // Освіта України. - 2002.-N17(26 лютого). - С.2-8.

4. Закон України «Про вищу освіту» від 1.07.2014 року № 1556-VII.

5. Кожарский В.П. Техніка класичної боротьби / В.П. Кожарський, М.М. Сорокин. – М.: Физкультура и спорт, 1978. – 280 с.

6. Кухтій С.Я. Принципові основи дослідження змісту і методики викладання боротьби дзюдо у ви-

щих навчальних закладах фізкультурного профілю / С.Я.Кухтій, О.С.Куц // Актуальні проблеми фізичної культури і спорту. - 2004. - №2 - С.101-104.

7. Лелека В.М. Сучасні проблеми та перспективи розвитку фізичного виховання, здоров'я і професійної підготовки студентської молоді / В.М.Лелека // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г.Шевченка. – Чернігів: ЧНПУ, 2014. – С.138-140.

8. Тихонов И.И., Активизация педагогического процесса / И.И.Тихонов, С.Д.Неверкович // Теория и практика физической культуры. – 1984.– № 7. – С. 41-44.

9. Ткаченко С.В. Здоров'язбережувальні технології у процесі занять спортивною боротьбою студентів вищих педагогічних навчальних закладів / С.В.Ткаченко. Дисертація на здоб. наук ст. кандид. пед.наук. Чернігів, 2012. – 233 с.

10. Ткаченко С.В. Організація та проведення занять зі спортивної боротьби: навч. Посіб. Для студ. Пед. вузів спец. «Фізичне виховання» / С.В.Ткаченко. – Чернігів : ЧДПУ, 2009. – 72 с.

REFERENCES

1. Bolotov, O.A. (2014). Navchannia osnov borotby sambo studentiv nefizkulturnoho profilu v protsesi fizychnoho vykhovannia [Education of bases of fight of sambo of students of non-athletic profile in the process of Physical Education]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M.P.Drahomanova. Serii №15. «Naukovo-pedahohichni problemy fizychnoi kultury / Fizychna kultura i sport – Newsletter of M. Dragomanov National Pedagogical University. Series №15. "Scientific and paedagogical problems of Physical Education / Physical Education and sport, 3K (XLV) XIV, 29* [in Ukrainian].

2. Yhumenov, V.M. (1984). *Sovershenstvovanie podgotovki spetsialistov po fizicheskoy kulture i sportu*. Moscow [in Russian].

3. Zakon Ukrainy Pro vyshchu osvitu N17(26 liutoho 2002 r) [The Law of Ukraine on Higher Education N17 (2002, February 26)]. *Osvita Ukrainy - Education of Ukraine*, pp. 2-8 [in Ukrainian].

4. Zakon Ukrainy «Pro vyshchu osvitu» vid 1.07.2014 roku № 1556-VII [The Law of Ukraine "On education" from 01.07.2014, № 1556-VII.] [in Ukrainian].

5. Kozharskaya, V.P., Kozharsky, V.P, Sorokin, M.M. (1978). *Tekhnika klasychnoi Borotby [Technique of Greco-Roman wrestling]*. Moscow: Physical Culture and Sports [in Ukrainian].

6. Kuhtiy, S.Ya. & Kuts, O.S. (2004). *Pryntsyypovi osnovy doslidzhennia zmistu i metodyky vykladannia borotby dziudo u vyshchykh navchalnykh zakladakh fizkulturnoho profilu* [Fundamental principles of researching

content and methods of teaching judo in universities of athletic type]. *Aktualni problemy fizychnoi kultury i sportu - Contemporary Problems of Physical Culture and Sports*, 2, 101-104 [in Ukrainian].

7. Leleka, V.M. Suchasni problemy ta perspektyvy rozvytku fizychnoho vykhovannia, zdorovia i profesiinoi pidhotovky studentskoi molodi [Modern problems and prospects of development of physical education, health and professional training of the student youth]. *Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni T.H.Shevchenka – Newsletter of Chernihiv National Pedagogical University named after Taras Shevchenko* (pp. 138-140). Chernigov: CHNPU [in Ukrainian].

8. Tikhonov, I.I. & Neverkovych, S.D. (1984). Aktivizatsiya pedagogicheskogo processa [Activation of pedagogical process]. *Teoriya i praktika fizicheskoy kultury – Theory and Practice of Physical Culture*, 7, 41-44 [in Russian].

9. Tkachenko, S.V. (2012). Zdoroviazberezhuvalni tekhnolohii u protsesi zaniat sportyvnoiu bortboiu studentiv vyshchikh pedahohichnykh navchalnykh zakladiv [Health-saving technologies during wrestling training of higher educational institutions students]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Chernigov [in Ukrainian].

10. Tkachenko, S.V. (2009). *Orhanizatsiia ta provedennia zaniat zi sportyvnoi borotby [Organization and Locations of wrestling]*. Chernigov: CHDPU [in Ukrainian].

Екатерина Николаевна Рубис,

*аспирант Черниговского национального педагогического университета им. Т. Г. Шевченко,
ул. Гетьмана Полуботка, 53, г., Чернигов, Украина*

МЕСТО СПОРТИВНОЙ БОРЬБЫ В СИСТЕМЕ ФИЗИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ ВЫСШИХ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ

В статье рассматриваются вопросы системы физического воспитания высших педагогических учебных заведений и места спортивной борьбы как учебной дисциплины в ней. Проведен теоретический анализ нормативной базы по физическому воспитанию. На основе анализа учебных планов выяснено, что в план подготовки будущих специалистов в области физического воспитания наряду с другими спортивными дисциплинами входит как обязательный учебный предмет спортивная борьба. Целью дисциплины является сохранение и укрепление здоровья студентов, развитие основных физических качеств, повышение уровня физической подготовленности, а также соблюдение требований личной и общественной гигиены, гигиены тренировки и режима дня. Одним из важных факторов в цели и задачах данной дисциплины является формирование профессионального мастерства будущего учителя физической культуры средствами борьбы. Теоретический анализ литературных источников и учебных планов по физическому воспитанию в высших педагогических учебных заведениях позволил определить, что требования, предъявляемые к уровню подготовки специалистов в области физического воспитания, не обеспечиваются действующими учебными программами студентов. Анализ программ по спортивной борьбе показывает, что они блокируют проявление творчества студентов на занятиях, что приводит к проблеме усвоения как теоретического, так и практического материала, и снижают стимул к самообучению. И в этом основная проблема, поскольку большинство учебных часов выделяется на самоподготовку. Существует проблема разработки современных методик преподавания борьбы в высших педагогических учебных заведениях. Теория и практика остаются мало изученными. Также необходимо отметить недостаточность разработки содержания образования и, как это ни парадоксально, отсутствие методики формирования основных технических приемов спортивной борьбы именно студентов факультетов физического воспитания.

Ключевые слова: спортивная борьба, физическое воспитание, физическая культура, студенты, образовательная деятельность, учебно-тренировочный процесс, учитель физической культуры.

Kateryna Rubis,

*Post-graduate Student, T. H. Shevchenko Chernihiv State Pedagogical University,
53, Hetmana Polubotka Str., Chernihiv, Ukraine*

PLACE OF WRESTLING IN PHYSICAL EDUCATION SYSTEM OF HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS

The article deals with the system of physical education of higher educational institutions, and placing of wrestling, as an academic discipline in it. The theoretical analysis of the regulatory framework in physical education is carried out. The analysis of the plans of study of future specialists in physical education at different educational institutions it is stated that Wrestling as a subject is included into the curricula together with other sport disciplines. The aim of subject is to preserve and strengthen students' health, develop basic physical properties, improve physical fitness, as well as make them understand the importance and necessity of personal and public hygiene, etc. One of the main factors of the aim and objectives of this course is to develop professional skills of future Physical Culture teachers by means of wrestling. It is determined that professional and pedagogical training of teachers, coaches and instructors in Physical Educa-

tion and Sport should be based on the unity of excellence of educational content and teaching methods using the latest methods and techniques of teaching. Gender differences between students (in particular anatomical and physiological characteristics of the female body and the impact of the ovarian-menstrual cycle on the performance of students during wrestling lessons) are not taken into account. The developed programs and techniques don't consider physique features, weight category, sport specializations of students. It is determined that wrestling is an integral part of Physical Education at higher educational institutions in the process of training future Physical Education teachers.

Keywords: wrestling, Physical Education, Physical Culture, students, educational activities, training process, teacher of Physical Education.

Рецензент: доктор медичних наук, професор О. П. Романчук

Подано до редакції 06.03.2015
